

Punte între trecutul românilor și “Viitorul Român” cu Profesorul Ion Toderașcu

O altă fermecătoare seară californiană cea de 30 aprilie 2011; lumina lină a apusului filtrat de frunzele arborilor bătrâni din grădina familiei Kloes oferea, în atmosfera de pace și împăcare post-pascală, unda de taină și nostalgie pe care așteptarea unei infuzii de istorie națională o inducea celor, poate, 50 de participanți... Debuta astfel unul dintre cele mai reușite evenimente culturale organizate de Societatea “Viitorul Român”: întâlnirea cu Profesorul universitar ieșean Ion Toderașcu...

Președintele “Viitorului Român”, doamna Ionela Kloes, amfitrioana seratei, a rostit un succint cuvânt de bun venit, prezentând apoi oaspeților proaspăt-alesul comitet de conducere al societății. Doamna președinte a salutat în continuare pe Excelența Sa Cătălin Ghenea, Consulul General al României la Los Angeles, pe Aura Imbarus și Bogdan Marcu, scriitori, precum și pe jovialul actor și scenarist Tudor Petruț, cunoscut și îndrăgit de publicul american și ca “Peggy” din reclama Discover Card. Consulul Ghenea a mulțumit în discursul său Societății pentru constanta preocupare, de-a lungul celor 85 de ani de existență, privind păstrarea și promovarea valorilor culturale românești în lumea californiană.

Doamna Kloes l-a prezentat apoi oaspeților pe invitatul de onoare, Profesorul universitar Ion Toderașcu, distins reprezentant al lumii academice ieșene, admirat de 46 de promoții de studenți ai Facultății de Istorie și Filosofie, precum și de cei ai Facultății de Drept de la Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”. Medievist de prestigiu, Ion Toderașcu e autorul a multiple articole și volume de specialitate, premiat de Academia Română și Profesor Emerit al Universității din Iași.

Orator de o mare finețe și sensibilitate, Profesorul Toderașcu a captat de la început interesul publicului prin discursul liber, fluid, postura elegantă și timbrul cald al magiștrilor din vremuri de demult. Subiectul prelegerii Domniei Sale, “Gheorghe I. Brătianu, un savant și un soldat”, readucea în memoria românilor californieni personalitatea unui “mare istoric, un polihistor, un mare patriot, un mucenic al neamului românesc”, în cuvintele vorbitorului. Grădina familiei Kloes devenea astfel un portal descântat, la confluența de trecut românesc și prezent de adopție californiană, în forumul “Viitorului Român”, păstrătorul și mesagerul torței românismului în diaspora sudului Californiei.

Cu o vădită admirație pentru omul și savantul “de o înaltă ținută morală” Gheorghe I. Brătianu, conferențiarul ne-a prezentat o mare personalitate a științei istorice românești și europene, descendent, la rândul său, al unei ilustre familii, cu un rol decisiv în viața României moderne vreme de un secol. În

pleiada Brătienilor se înscriau astfel bunicul său, Ion C. Brătianu, prim-ministru în vremea Războiului de Independență și președinte al Partidului Liberal, urmat de tatal său, Ionel Brătianu, prim-ministrul care decisese intrarea României în Primul Război Mondial alături de Puterile Antantei, considerat “artizanul României Mari”, după recuperarea Basarabiei, a Bucovinei și a Transilvaniei.

În aula-luminiș, vizitați de vântul de larguri colinare și de raze de crepuscul, redevineam mai români și mai tineri, studenți-discipoli, urmărind fascinați, cum inspirat avea să scrie apoi Monika Artimescu, “un infinit curs de istorie (...) până la uitarea de sine”. De la “istoria mare”, cu valoare de document, până la “istoria mică”, cu parfum de vremi apuse, Profesorul Toderașcu ne-a condus pe urmele lui Gheorghe Brătianu, “soldatul”, “savantul”, “martirul”, “simbolul”. Astfel, atât în viață cât și în operă, Brătianu a fost prototipul iubitorului de patrie până la dăruirea de sine, acel patriot pe care pare a-l fi descris Horațiu în faimosul vers “Dulce et decorum est pro patria mori”. Memorialul File din cartea războiului descrie experiența sa răscolitoare de voluntar în Primul Război Mondial, Brătianu înrolându-se înainte de a fi împlinit vârsta majoratului. În acea “uriașă simfonie a prăpădului”, tânărul sublocotenent de artilerie învăța profunzimea iubirii de neam, înconjurat fiind de o incredibilă solidaritate umană: “Un popor întreg, de la vlădică până la opincă, lupta pe viață și pe moarte pentru lege și moșie”.

Sunt momente în istoria națională care marchează dureros chiar și în retrospectivă. Cartea neamului nostru de origine ne definește ca indivizi și ne ajută să ne păstrăm această individualitate culturală în lumea concentrică de adopție. Profesorul Toderașcu a evocat astfel, cu evidentă emoție a istoricului, el însuși un mare iubitor de țară, suferința patriotului Brătianu în “anul de durere” 1940, când granițele României au fost încălcate prin “dreptul forței”. Povestea Profesorului că România fusese atunci învinsă “fără să fi luptat”, fiindu-ne răpite, prin dictat, Basarabia și Bucovina de Nord, Ardealul de Nord și Cadrilaterul. Soldatul și patriotul Gheorghe Brătianu a luptat ca ofițer de artilerie și în războiul care a urmat, împotriva bolșevismului, pe care îl numea “dușmanul de căpetenie”. În 1996, Ion Toderașcu a reeditat la Iași culegerea de conferințe și prelegeri Cuvinte către români, publicată inițial la București în 1942 și pe care Gheorghe I. Brătianu o dedicase “ofițerilor și soldaților români, camarazi din două războaie, în amintirea celor căzuți și în nădejdea viitorului”.

Amintea la un moment dat în discursul său Profesorul Toderașcu de unul din secretele unei conferințe reușite: presărarea conținutului încărcat de informație și calitate de document cu mirodeniile de culise ale anecdotelor vremii, așa numita “istorie mică”. În stilul său caracteristic de o încântătoare spontaneitate jovială, Profesorul a istorisit un moment amuzant, premergător nașterii lui Gheorghe

Brătianu, la palatul lui Cuza de la Ruginoasa. Părinții săi, Maria Moruzi și Ionel Brătianu, nu erau căsătoriți, iar acesta din urmă nu părea a avea vreo propensiune în acea direcție. În consecință, fratele Mariei s-a prezentat la palat cu primarul și polițistul din sat și, cu pistolul la tâmplă, căsătoria s-a înfăptuit “de bună voie și nesilit de nimeni”...

Întorcându-ne la drumul savantului Brătianu, Profesorul Toderășcu îl descria ca pe una dintre personalitățile marcante ale Europei aceluia timp, “polihistor” a cărui operă a fost dedicată în mare parte cauzei naționale, originii și continuității românilor în Dacia, constituirii și unității statelor românești. A fost profesor la Universitățile din Iași și București, fiind primit la Academia Română, ca membru corespondent, în 1928, la propunerea lui Nicolae Iorga, și apoi ca titular în 1942. Brătianu a omagiat în variate ocazii memoria lui Iorga, magistrul său, pe care îl numea “Uriașul”. Astfel, în aprilie 1941 se arăta mahnit “de tăcerea care s-a lăsat în jurul mormântului său proaspăt”.

Savantul Gheorghe I. Brătianu, după cum amintea oratorul, are un fișier bibliografic impresionant, 282 de titluri, de la antichitate la istoria contemporană, dintre care Origines et formation de l'unité roumaine (1943) și Études byzantines d'histoire économique et sociale (1938) au fost reeditate la Iași de către Ion Toderășcu în 1998 și respectiv 2003.

Profesorul l-a omagiat apoi pe Gheorghe Brătianu, martirul, “un mucenic al neamului românesc”, în cuvintele vorbitorului. Descendentul unei pleiade de demnitari liberali, patrioți și scriitori de istorie, Brătianu a devenit unul din nenumarații membri ai protipendadei intelectuale românești victimizați de proaspăt-instalatul regim comunist. I s-au retras toate titlurile academice, a fost arestat la domiciliu și apoi întemnițat, fără proces de condamnare, la închisoarea din Sighet, unde a sfârșit după multă umilință și chin la 27 aprilie 1953.

Prelegerea universitară de istorie, care ne transpusese pe noi toți, care ascultam vrajiți, într-o reverie a trecutului, se concluziona cu sentimentul purificator al supraviețuirii prin creație. Amintindu-ne de versul horatian “exegi monumentum”, aflăm ca în prezent Gheorghe I. Brătianu își recâstigase binemeritata poziție în panoplia marilor păstrători ai românismului, prin recunoașterea întregii sale opere științifice și civice. Între timp, apusul aluneca spre înserare, în timp ce mă chinuiau din nou, ca pe noi toți, de ieri și de azi, indignate nelămuriri precum acea întrebare retorică: “unde sunt ticăloșii?” De ce nu și-au primit justa retribuție toți cei care “au fost tăind un brad bătrân”, ucigașii lui Iorga, temnicerii acelei “intelligentsia” române, călăii din 1989, atâtea revoltătoare crime și nedreptăți, atâtea râuri de lacrimi ale istoriei unui neam greu încercat, căruia îi suntem cu toții datori măcar cu alinarea aducerii aminte.

Domnul Profesor Toderașcu a răspuns apoi întrebărilor adresate de doamna Profesor Ileana Costea, de Mike Bocancea și Bogdan Marcu, discuțiile cordiale prelungindu-se apoi cu însuflețire până la o seara târzie, precedate de mulțumirile pe care doamna Ionela Kloes le-a adresat distinsului conferențiar și de invitația amfitrionilor de a explora delicioasele minuturi și vinuri californiene.

Ambasador al celei mai vechi universități a României, la care Gheorghe Brătianu a predat timp de 17 ani, domnul Profesor a captivat din nou auditoriul cu o suită de imagini de arhivă ale “Palatului Universitar de la Copou”, astăzi edificiul Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Astfel, acompaniat de explicațiile pertinente ale vorbitorului, am urmărit un colaj al unei lumi universitare de odinioară: Academia Mihaileană (1835), localul vechi al Universității, 1860 (fostă casă cantacuzină), biblioteca veche universitară, Gheorghe Brătianu ca tânăr profesor și apoi, tristă alăturare, într-o fotografie a sa în suferință la închisoarea de la Sighet. Au urmat imagini noi ale clădirii de azi a Universității și ale orașului Iași, cu celebra Sală a Pașilor Pierduți, adăpostind picturi ale inegalabilului Sabin Bălașa.

Virgil Adumitroaie, vice-președintele Societății “Viitorul Român”, spunea la finalul prelegerii Domnului Profesor Toderașcu: “Am devenit mai bogați sufletește și, poate, mai români” după acea autentică lecție de conștiință națională la care avuseserăm privilegiul să asistăm. Am constatat încă o dată, cu prilejul acestui regal de cultură și istorie de la “Viitorul Român”, că identitatea noastră, a celor care ne-am integrat acum unei lumi atât de îndepărtate și diferite spațial și spiritual, e conturată esențial de apartenența la adevărul rădăcinilor, al memoriei colective a începuturilor, un veritabil “antidot la uitare”.

Anca Adumitroaie

9 mai 2011